

รูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

Internal Supervision Model for Context of Ramkhamhaeng University Demonstration School (Elementary Level)

สง่า วงศ์ไชย,

ธนชพร พุ่มภชาติ, พชณี หนูพยัน,

อัมภิรา สิงหนรงค์, กิตติมา สิ้นสืบผล และ ฤติมา พันธุ์รณ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Sa-nga Wongchai,

Thanachaporn Pumpachart, Patchanee Noohpayan,

Aumpira Singhanarong, Kittima Sinseabphon, Rutima Punran

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, Email: Wongchai41@gmail.com

*****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) การนิเทศภายในเป็นกระบวนการร่วมมือของครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของครูและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ รูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนสาธิตมีพื้นฐานมาจากการบูรณาการแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อหลอมรวมไปสู่การกำหนดองค์ประกอบให้มี 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการนิเทศ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) ขั้นสร้างความเข้าใจร่วมกัน 3.2) ขั้นรวมพลังความคิด 3.3) ขั้นนิเทศแบบกัลยาณมิตร 3.4) ขั้นสะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ 3.5) ขั้นร่วมมือกันทำวิจัย 4) การวัดและประเมินผล รูปแบบการนิเทศภายในที่เกิดจากการหลอมรวมสาระสำคัญของแนวคิดจะช่วยพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและกระบวนการทำงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนตามบริบทของโรงเรียนสาธิต

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศภายใน; โรงเรียนสาธิต; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; การเรียนรู้เชิงรุก; การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

* วันที่รับบทความ : 3 ตุลาคม 2565; วันแก้ไขบทความ 23 ตุลาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 26 ตุลาคม 2565

Received: October 3, 2022; Revised: October 23, 2022; Accepted: October 26, 2022

Abstracts

This academic aims to internal supervision model for context of Ramkhamhaeng University Demonstration school (Elementary Level). Internal supervision is a collaborative process of teachers, personnel and related people to improve and develop learning management processes and work processes of teachers and personnel to be effective. The internal supervision model for context of demonstration school based on integration of professional learning community, lesson study and active learning approach to the determination 4 components, namely 1) principle 2) objective 3) supervision process consists of five components which are: 3.1) collaborative understanding 3.2) collaborative thinking 3.3) kallayanamitr supervision 3.4) reflection thinking 3.5) collaborative action research 4) measurement and evaluation. The form of internal supervision resulting from the fusion of the essence of the concept will help develop teachers' learning management competency and staff work processes effectively. Development of learners' learning competencies in the context of the demonstration school.

Keywords: Internal Supervision Model; Demonstration School; Professional Learning Community; Active Learning; Lesson Study

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันไปสู่โลกอนาคตส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งไม่อาจรู้ได้ว่าผลกระทบนั้นจะเกิดขึ้นกับใคร เกิดที่ไหน เกิดเมื่อไร และส่งผลกระทบต่อทุกระบบอย่างไร หากเมื่อเกิดขึ้นแล้วมนุษยโลกจะต้องหาแนวทางในการตั้งรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กลไกสำคัญที่มนุษย์สามารถควบคุมได้ คือ ระบบการศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนเป้าหมายของระบบการศึกษาจากการพัฒนาคนให้รู้หนังสือ (1.0) มีความรู้ (2.0) สามารถสร้างความรู้ได้ (3.0) เป็นการพัฒนาคนให้เป็นนวัตกรรม สามารถสร้างนวัตกรรม (4.0) และใช้ชีวิตในสังคมหลังนวัตกรรมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า (5.0) (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2565: 23) การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจึงเป็นการพลิกโฉมระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับโลกอนาคต

การพลิกโฉมระบบการศึกษาเป็นการเปลี่ยนวิสัยทัศน์ ปรัชญา เป้าหมาย แนวทางการจัดการศึกษา การจัดทำหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาในโลกยุคใหม่ การทำความเข้าใจนโยบายและประเด็นในการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นภาระสำคัญของครู และบุคลากรทุกหน่วยงานที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่รองรับผู้เรียนที่หลากหลายรูปแบบการเรียนรู้ ดังที่ Fisher and Frey (2014: 1-2) กล่าวว่า การเรียนรู้ในปัจจุบันอาจจะไม่ใช่การเรียนรู้ในโลกอนาคต ครูจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อปรับตัวให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ ดังนั้น ครูทุกระดับควรจะต้องปรับตัวก่อนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา เตรียมความพร้อมทั้งด้านเนื้อหา วิธีสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และพัฒนาผู้เรียนที่ตอบสนองความต้องการของโลกการศึกษายุคใหม่ให้ทันเวลา

โรงเรียนสาธิตเป็นสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย ทดลองแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ของคณาจารย์ ตลอดจนใช้เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตนักศึกษา จึงเป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านบุคลากรและทรัพยากรที่ทันสมัยและสามารถพัฒนาบุคลากรและองค์กรอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นสถานศึกษาที่หน่วยงานจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะด้านกระบวนการเรียนการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษา (ราชบัณฑิตยสภา, 2564: 184) ภายใต้การกำกับของคณะครุศาสตร์ หรือคณะศึกษาศาสตร์ การจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตจึงมีความเฉพาะในแง่ของการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย จึงทำให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนสาธิตจึงต้องพัฒนาวิชาชีพของตนเองอยู่เสมอ ดังผลการวิจัยของ Anna, Evans, Breeding, and Arancibia (2019: 13-14) ที่ค้นพบว่า การที่ครูจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอมีเหตุผล 3 ประการ คือ 1) ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้รอบตัวและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก 2) ครูจะต้องพัฒนาวิชาชีพด้านความรู้ในเนื้อหาความรู้ด้านศาสตร์การสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี และ 3) ครูจะต้องพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

แม้ว่าโรงเรียนสาธิตจะเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในกำกับของมหาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่การประเมินคุณภาพการศึกษายังใช้มาตรฐานเดียวกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) คือ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษา เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานไว้ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ ข้อ 2.2 มีระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ที่ระบุว่า “...มีระบบการนิเทศภายใน การนำข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา และร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา” และข้อ 2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีคำอธิบายว่า “สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครู บุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพและจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน” (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561: 2-4) จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสาธิตจะต้องมีระบบการนิเทศภายในที่มาจากความร่วมมือของบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ พัฒนางาน และการเรียนรู้ของผู้เรียน

การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เพื่อให้ตอบสนองเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุมาตรฐานที่ 2

กระบวนการบริหารและการจัดการ ข้อที่ 2.2 และข้อ 2.4 นับเป็นความท้าทายของครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรม หรือปรับปรุงระบบเดิมที่มีใช้อยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพ และให้ทันตามสมัยนิยม ดังข้อมูลที่ เวียงชัย แสงทอง และคณะ (2565: 123-133) ได้พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษายุคใหม่ไม่ใช่เพียงแค่นำผลการนิเทศมาปรับปรุงและพัฒนาครูและบุคลากรให้ก้าวหน้าในวิชาชีพเท่านั้น แต่เป็นการปรับรูปแบบการนิเทศให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบันหรือปรับเปลี่ยนระบบให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย

บทความนี้จึงเป็นการนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ตามความคิดเห็นและมุมมองของผู้เขียนที่ออกแบบและพัฒนาเพื่อแสดงให้เห็นรากฐานของแนวคิดและทฤษฎี หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการนิเทศ การวัดและประเมินผลที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561

รูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

การพัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เป็นการนำเสนอตามความคิดของผู้เขียนที่มีประสบการณ์ในการนิเทศครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เป็นเวลา 10 ปี จึงเข้าใจสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียนเป้าหมายการจัดการศึกษา จึงนำเสนอแนวทางการออกแบบและพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน

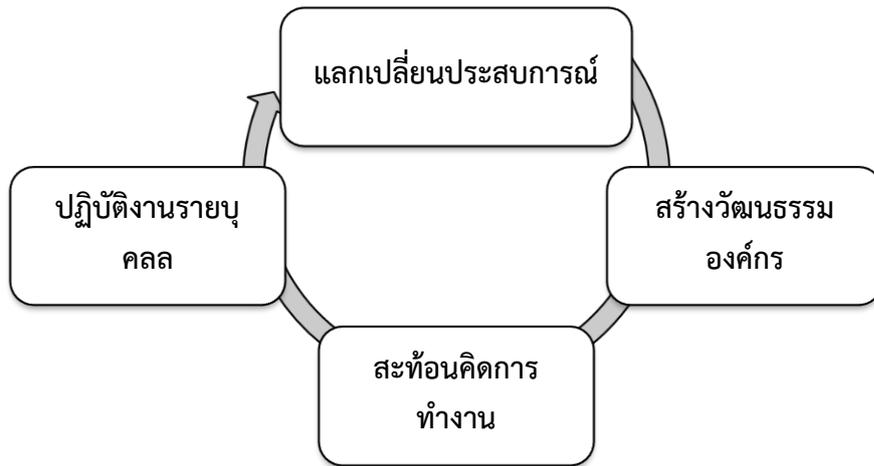
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาใช้พัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมี ดังนี้

1.1 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมกลุ่ม รวมตัวของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา แสวงหาความรู้ด้วยการวิจัยปฏิบัติการ สะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อปรับปรุงผลการเรียนของผู้เรียนหรืองานวิชาการของสถานศึกษา โดยเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาการเรียนรู้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ราชบัณฑิตยสภา, 2564: 525) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับทำงานแบบร่วมมือโดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีเป้าหมายเดียวกัน

หลักการสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมี 4 ประการ (ราชบัณฑิตยสภา, 2564: 525; เรวณี ชัยเชวรัตน์, มปป.: 7) ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์ระหว่างบุคลากรร่วม

วิชาชีพที่มีเป้าหมายเดียวกัน 2) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันภายในองค์กรเพื่อสร้างความสามัคคี
จริงใจ เปิดเผย และเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น 3) การส่งเสริมการทำงานแบบสะท้อนคิดเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการ
ทำงานและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จาก
การปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องและบุคลากรในโรงเรียนรายบุคคล ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 หลักการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

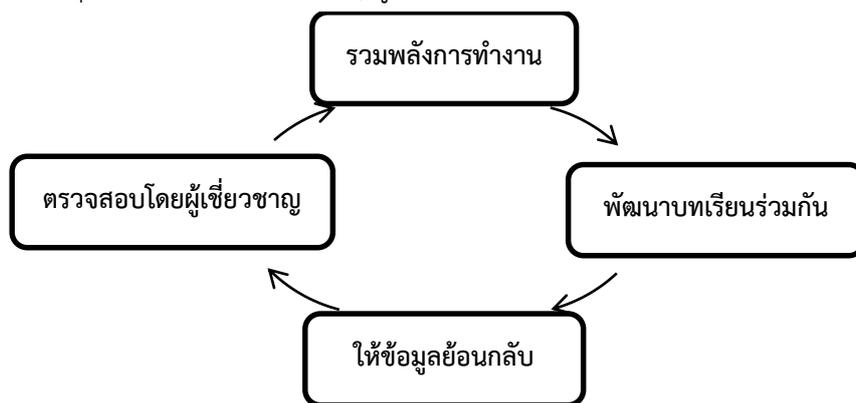
การดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีโครงสร้างของสมาชิกขึ้นอยู่กับความ
ต้องการของแต่ละโรงเรียน Hord, Roussin and Sommers (2009: 23) และปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน
ศิริสัมพันธ์ (2561: 32-35) กล่าวว่า การจัดโครงสร้างของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ 2 ส่วน คือ
1) การรวมกลุ่มสมาชิกอาจจะมาจากครูที่สอนในระดับชั้น ครูในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูที่สอนระดับ
ประถมศึกษา ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษา เช่น กลุ่มครูที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มครูภาษาไทยที่
สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นต้น 2) การรวมกลุ่มสมาชิกอาจจะเป็นกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ผู้อำนวยการ รอง
ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะตามสาขาวิชา เป็นต้น

การนำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพมีทั้งข้อดี คือ 1)
ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องจากการทำงานร่วมกัน 2) ช่วยเปิดโอกาสให้ครู
บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และอภิปรายในประเด็นที่สนใจร่วมกัน เพื่อ
นำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาการเรียนการสอน 3) ช่วยให้ครูได้รับประสบการณ์ใหม่จากผู้ร่วมวิชาชีพเดียวกัน
เพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียน พัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพ (สุพรรณิการ์ ชนะนิล และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์,
2565: 85-86; พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2565: 41; ชาลิณี ตรีวรัญญู, 2560, 303-304)

1.2 การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study)

การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวคิดการพัฒนาครูในบริบทการทำงานจริงผ่านการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังของครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และในระยะยาว โดยการให้ครูร่วมกันทำวิจัยในชั้นเรียน (ราชบัณฑิตยสภา, 2564: 419-420) แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการร่วมกันของครูและบุคลากรที่มีเป้าหมายเดียวกันเพื่อพัฒนาบทเรียนและเนื้อหา

หลักการสำคัญของการพัฒนาบทเรียนร่วมกันมี 4 ประการ ดังนี้ 1) การทำงานร่วมกันแบบรวมพลังของครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาบทเรียน 2) การกำหนดประเด็น เนื้อหา หรือสาระที่มีผลมาจากสภาพปัญหาการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียนร่วมกัน 3) การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขบทเรียน เนื้อหา หรือสาระ 4) การให้ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมพัฒนา ตรวจสอบ และปรับปรุงบทเรียน (ชาลิณี ตริวิรัญญู, 2560: 301-302) แสดงรายละเอียดในแผนภาพที่ 2

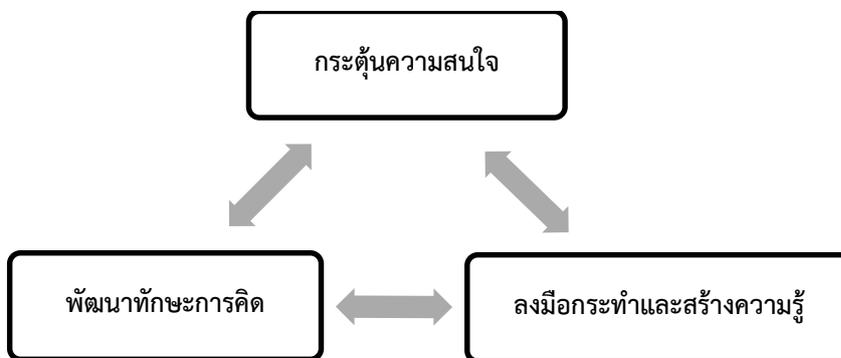
แผนภาพที่ 2 หลักการของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

การพัฒนาบทเรียนร่วมกันมี 3 รูปแบบ (ชาลิณี ตริวิรัญญู, มปป.: 35) ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาบทเรียนร่วมกันแบบสถานศึกษาเป็นฐาน (School-based Lesson Study) เป็นรูปแบบการดำเนินการร่วมกันในสถานศึกษาเดียวกัน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของครูเพื่อศึกษาและพัฒนาบทเรียนให้มีคุณภาพ 2) รูปแบบการพัฒนาบทเรียนร่วมกันแบบข้ามสถานศึกษา (Cross-school Lesson Study) เป็นรูปแบบการดำเนินการร่วมกันของครูจากหลายสถานศึกษาที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน หรืออยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน ซึ่งจะต้องเกิดจากความสมัครใจและสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาในประเด็นเดียว บทเรียนเดียวกัน และ 3) รูปแบบการพัฒนาบทเรียนร่วมกันแบบข้ามเขตพื้นที่ (Cross-district Lesson Study) เป็นรูปแบบการดำเนินการร่วมกันของครูที่สอนจากต่างสถานศึกษา หรือต่างเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีความสมัครใจและความสนใจในประเด็น หัวข้อ เนื้อหาเดียวกัน รูปแบบนี้อาจจะเป็นความร่วมมือกันของสถานศึกษาที่มีนโยบายเดียวกันก็ได้

การนำแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันไปใช้ในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศ การโค้ช หรือการพัฒนาวิชาชีพครู พบว่า เกรียง ฐิติจำเริญพร, ชาริณี ตริวิรัญญู และสิริพันธ์ สุวรรณมรรคา (2562: 21-41) นำไปพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน ฐาปนา จ้อยเจริญ (2563:7) นำไปพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.3 การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ การสร้างความรู้ใหม่และนำไปใช้อย่างมีความหมาย แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ ตื่นตัวในการเรียนรู้ ศึกษา ลงมือกระทำ และสร้างความเข้าใจข้อมูลหรือความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้อง อาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Learning) ทั้งร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ (สำนัก มาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้, 2563: 18) หลักการสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (วัชรา เล่า เรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560: 65; สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้, 2563: 18; มนสิข สิทธิสมบุรณ์, 2565: 1) มี 3 ประการ ดังนี้ 1) การกระตุ้นและเร้าความสนใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย แสดงความคิดเห็น การลง มือปฏิบัติ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง และ 3) การเรียนรู้จากสถานการณ์ ประสบการณ์ หรือเหตุการณ์เพื่อให้เกิด กระบวนการคิดที่หลากหลาย ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 หลักการของการเรียนรู้เชิงรุก

การนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูที่ส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ ของผู้เรียน (วัชรา เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560: 65; พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพ เยาว์ ยินดีสุข, 2562: 94; มนสิข สิทธิสมบุรณ์, 2565: 11-12) คือ 1) ช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจและร่างกาย 2) ช่วยพัฒนากระบวนการสังเกต คัดสรร วิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ทักษะการคิด ขั้นสูง 3) ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความกล้าแสดงออก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างควมมีมนุษยสัมพันธ์ 4) ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความต้องการของผู้เรียน

การศึกษาสาระสำคัญของทั้ง 3 แนวคิด ให้ทราบว่า แนวคิดทั้งสามมีสาระสำคัญและจุดเน้นที่สามารถนำมาบูรณาการร่วมกันเพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิต ดังเห็นได้จากงานวิจัยของ นพพรพรรณ ญาณโกมุท และคณะ (2558: 123-138) ได้นำแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของครูระดับประถมศึกษาต่อมา มณีรัตน์ เย็นสวัสดิ์ (2564: 169-193) ได้นำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาพัฒนารูปแบบการนิเทศให้แก่ครูระดับประถมศึกษา และอรพร คนสนิท และคณะ (2565: 445-460) ที่นำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลที่พบจากงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ได้เช่นกัน

2. องค์ประกอบ

ผู้เขียนได้นำหลักการของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกมาบูรณาการเพื่อนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ให้มี 4 องค์ประกอบตามแนวคิดของทิตนา แคมมณี (2564: 224) โดยมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 หลักการ

- 2.1.1 การส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรในโรงเรียน
- 2.1.2 การส่งเสริมให้ครูออกแบบและพัฒนากิจกรรมสอนร่วมกัน
- 2.1.3 การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย
- 2.1.4 การได้รับข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง
- 2.1.5 การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดในชั้นเรียน

2.2 วัตถุประสงค์

- 2.2.1 เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู
- 2.2.2 เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน

2.3 กระบวนการนิเทศ

2.3.1 **ขั้นสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Collaborative Understanding)** เป็นขั้นที่ครูและบุคลากรในโรงเรียนประชุมเพื่อกำหนด วางแผน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.3.1.1 ประชุมผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้า
กลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญจากองค์ภายนอกสถานศึกษา และครู

2.3.1.2 กำหนดและวางแผนเป้าหมาย ที่ประชุมกำหนดและวางแผนการ
นิเทศร่วมกัน

2.3.2 ชั้นรวมพลังความคิด (Collaborative Thinking) เป็นขั้นที่ครูระดม
ความคิดและออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียน

2.3.2.1 ครูแต่ละระดับชั้นร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนรู้ และแสดงความคิด
เห็นเพื่อวิเคราะห์เป้าหมายการเรียนรู้และเนื้อหาสาระในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.3.2.2 ครูแต่ละระดับชั้นร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ
ของนักเรียนและเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

2.3.3 ชั้นนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Kalyanamitra Supervision) เป็นชั้นลง
พื้นที่เพื่อปฏิบัติการนิเทศครู

2.3.3 ครูจัดเตรียมเครื่องมือการนิเทศเพื่อให้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

2.3.4 ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการนิเทศการสอนของครู

2.3.4 ชั้นสะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ (Reflective Thinking) เป็นขั้นที่ครู
บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องสะท้อนผลการนิเทศ เพื่อให้ครูนำไปปรับปรุงสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

2.3.4.1 ผู้เชี่ยวชาญสะท้อนผลการนิเทศที่เป็นประโยชน์แก่ครูเพื่อนำไป
ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.3.4.2 ประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ผลการนิเทศของ
ครู เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางและแนวโน้มในการพัฒนาครูที่ส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียน

2.3.5 ชั้นร่วมมือกันทำวิจัย (Collaborative Action Research) เป็นขั้นที่ครู
นำผลการสะท้อนคิดและผลการให้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้นิเทศมากำหนดเนื้อหาและสาระในการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.3.5.1 ครูร่วมกันทำออกแบบโครงงานวิจัยในชั้นเรียน

2.3.5.2 จัดทำรายงานวิจัยในชั้นเรียนและนำเสนอเป็นบทความวิชาการ
หรือนำเสนอในงานประชุมวิชาการ

2.4 การวัดและประเมินผล

2.4.1 ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนและหลังการได้รับการนิเทศ
ตามกระบวนการของรูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนสาธิต

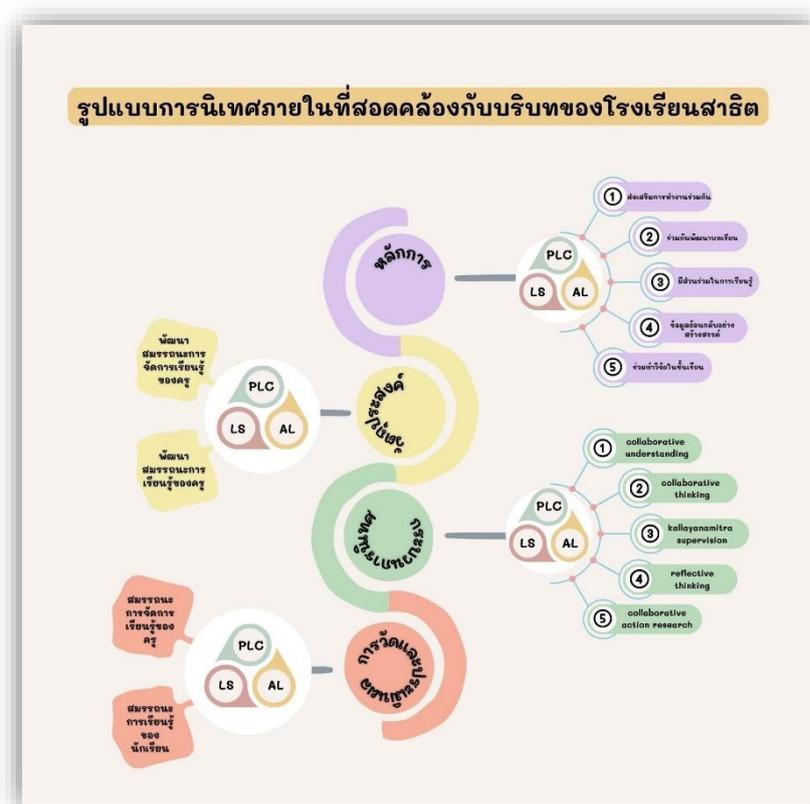
2.4.2 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้จากครูที่ได้รับการนิเทศตามกระบวนการของรูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนสาธิต

จากผลการนำเสนอทั้งหมดนี้เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามความคิดเห็นของผู้เขียนจากประสบการณ์การทำงานร่วมกับโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) จึงได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตซึ่งเป็นสถานศึกษาในกำกับของมหาวิทยาลัยรัฐ และมีความพร้อมในด้านบุคลากร ด้านสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และด้านผู้เรียน เพื่อสะท้อนให้เห็นระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่มีระบบการนิเทศภายในเพื่อใช้ดำเนินงานพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบการนิเทศภายในนี้อาจจะได้รับการนำไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนว่ามีประสิทธิผลเป็นอย่างไร

สรุป

การพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) มีความจำเป็นสำหรับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ กระบวนการนิเทศภายในเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพที่ต้องใช้ความร่วมมือจากครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานในหน้าที่ของครูอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตที่นำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) และแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มาบูรณาการสู่การออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้มีประสิทธิผลตามมาตรฐานของโรงเรียนสาธิต

ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้จากการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

เอกสารอ้างอิง

เกரியง ฐิติจำเจริญพร, ชาริณี ตรีวรวิญญู และสิริพันธ์ สุวรรณมรรคา. (2562). การพัฒนากระบวนการนำครูใหม่เข้าสู่วิชาชีพโดยใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นฐานร่วมกับการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน. *วารสารครุศาสตร์*, 47(1), 21-41.

ชาลิณี ตรีวรวิญญู. (มปป.). “การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS)” ใน *หลากหลายวิธี หลายมุมมอง เพื่อการสร้างครูผู้ศิษย์: เอกสารประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครู*. บังอร เสรีรัตน์, ชาริณี ตรีวรวิญญู และเรวณี ชัยเขาวรัตน์ (บรรณาธิการ), (หน้า 29-45). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.).

ชาลิณี ตรีวรวิญญู. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(1), 299-319.

- ฐาปนา จ้อยเจริญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเชิงรุกของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุขภูิบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพรพรรณ ญาณโกมุท และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study). *วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา*, 7(3), 123-138.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2561). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู กลยุทธ์การยก ระดับคุณภาพการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: M & N Design Printing.
- พฤธี ศิริบรรณพิทักษ์. (2565). *การพลิกโฉมระบบการศึกษาเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2562). *ทักษะ 7C ของครู 4.0 PLC & Log book*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2565). *สมรรถนะการนิเทศเชิงรุก ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีนรัตน์ เย็นสวัสดิ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู*, 1(2), 169-193.
- มนสิข สิทธิสมบูรณ์. (2565). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2564). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (มปป.). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community: PLC) ในหลากหลายวิธี หลายมุมมอง เพื่อการสร้างครูสู่ศิษย์: เอกสารประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครู*. บังอร เสรีรัตน์, ชาริณี ตริวิรัญญู และ เรวณี ชัยเชาวรัตน์ (บรรณาธิการ), (หน้า 5-18). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- วัชร่า เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้ง.

- เวียงชัย แสงทอง และคณะ. (2565). การนิเทศภายในสถานศึกษายุคใหม่: นิเทศอย่างไรในยุคนิวนอร์มอล. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*, 17(1), 123-133.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. กรุงเทพฯ: กลุ่มมาตรฐานการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุพรรณิการ์ ชนะนิล และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2565). PLC ดีจริงหรือกับการพัฒนาการศึกษาไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 14(1), 79-92.
- อรพร คนสนิท และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการการนิเทศโรงเรียนเชิงรุกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร. *วารสารรัชตภาคย์*, 16(45), 445-460.
- Anna, P; Evans, K. D; Breeding, E. M & Arancibia, V. (2019). Teacher professional development around the world: The gap between evidence and practice. *CGD Working*. Washington, DC: Center for Global Development.
- Fisher, D & Frey, N. (2014). *Better learning through structured teaching*. VA: ASCD.
- Hord, S. M., Roussin, J. L., & Sommers, W. A. (2009). *Guiding professional learning communities: Inspiration, challenge, surprise, and meaning*. Corwin Press.